

Fallvarðveisla í færeysku og íslensku

1. Inngangur

Í þessari grein er fall í færeysku og íslensku til skoðunar. Hér verður fall í þolmynd og tilvistarnafnháttum, sem ég nefni svo, skoðað en í báðum setningagerðum „varðveitist“ fall mun síður í færeysku en íslensku. Markmiðið hér er ekki að setja fram setningafræðilega greiningu sem útskýrir hvers vegna fall varðveitist síður í færeysku en íslensku, heldur að benda á ýmis atriði sem þarf að rannsaka betur til þess að við getum öðlast meiri skilning á setningagerðunum sem og á varðveislu falla í málunum tveimur.

Það er vel þekkt að orðasafnsfall (a.m.k. þágufall og eignarfall) varðveitist á rökliðum í þolmynd í íslensku, sjá (1).¹ Hins vegar varðveitist formgerðarþolfall germyndar ekki í þolmynd, sjá (2).

(1) *Íslenska*

- a. Ég hjálpaði **Jóni** (þgf.).
- b. **Jóni** (þgf.) var hjálpað.

(2)a. Ég las **bókina** (þf.).

- b. **Bókin** (nf.) var lesin.

Í germyndarsetningunni í (1a) stýrir sögnin *hjálpa* þágufalli á andlagi sínu. Í samsvarandi þolmyndardæmi í (1b), þar sem enginn sjáanlegur gerandi er, færast rökliðurinn *Jóni* úr andlagsstöðu í frumlagssæti. Aftur úthlutar sögnin *hjálpa*, sem hér er í þolmynd, þágufalli til rökliðarins. Í þessi tilfelli getum við talað um fallvarðveislu, þrátt fyrir að hér sé ekki gert ráð fyrir að þolmynd sé leidd út frá germynd (eða germynd út frá þolmynd).²

¹ Þakkir fá Hjalmar P. Petersen, Zakaris Hansen og Ragnar Sigrúnarson fyrir umræður um ýmis færeysk dæmi. Þá þakka ég nemendum Hjalmaris fyrir að dæma fyrir mig setningar í nóvember 2015 og Hjalmarí fyrir að safna svörum saman og senda mér þau. Ég þakka einnig Hlíf Árnadóttur fyrir athugasemdir sem og áheyrendum á Frændafundi 9. Ég þakka Höskuldi Þráinssyni ritstjóra og tveimur nafnlausum ritrýnum fyrir gagnlegar athugasemdir.

² Alls staðar þar sem minnst er á varðveislu falls í þessari grein er átt við samtímalega varðveislu í afleiðslu setninga en ekki að fall hafi varðveist frá eldri málstigum.

Lýsa má formgerðarfalli sem falli sem ræðst af setningarlegri stöðu en ekki eiginleikum tiltekinna sagna. Almennt má segja að frumlag sem fær formgerðarfall sé í nefnifalli en andlag sem fær formgerðarfall sé í þolfalli (sjá t.d. umræðu hjá Jóhannesi Gísla Jónssyni 1997–1998); hér verður stundum orðið *formgerðarþolfall* notað í þessu samhengi. Formgerðarfall ræðst af setningagerð en orðasafnsfall ræðst aftur á móti af því hvaða sagnir eiga í hlut.³ Ef t.d. um sögnina *hjálpa* er að ræða fær andlag hennar þágufall í germynd, sjá (1a); í þolmynd varðveitist þágufallið á nafnliðnum sem svarar til andlags í germynd, sjá (1b). Varðveisla falls í þolmynd er einmitt höfð til marks um að þágufall í íslensku sé orðasafnsfall. Frumlag *hjálpa* í germynd stendur hins vegar í nefnifalli, sjá nafnliðinn *ég* í (1a), en það hefur ekki að gera með sögnina sem slíka heldur setningagerðina, enda er nefnifall flokkað sem formgerðarfall.

Í germyndarsetningunni í (2a) stendur andlagið í þolfalli. Í (2b) er samsvarandi þolmyndarsetning þar sem nafnliðurinn sem var í andlags-sæti í (2a) er í frumlagssæti. Hér kemur eitt aðaleinkenni formgerðarfalls í ljós: Andlagið í (2a) fær þolfall vegna setningafræðilegrar stöðu þess en í samsvarandi þolmyndarsetningu, þ.e. (2b), fær nafnliðurinn nefnifall þar eð hann er frumlag setningarinnar. Með hliðsjón af germyndarsetningunni í (2a) er fall nafnliðarins í þolmyndarsetningunni í (2b) ekki varðveitt. Fall nafnliðanna í þessum setningum, nefnifall og þolfall, er samkvæmt þessum hugmyndum ekki í beinum tengslum við sérstaka fallstjórn sagnarinnar *lesa* sem slíkrar en aftur á móti hefur t.a.m. sögnin *hjálpa* (en ekki formgerð setningarinnar) þann eiginleika að hún stýrir því að andlag hennar er í þágufalli. Í (1) sést einmitt að fall andlags sagnarinnar *hjálpa* í germyndarsetningunni í (1a) er varðveitt í samsvarandi þolmyndarsetningu í (1b); þetta er til marks um að þágufall er ekki formgerðarfall heldur orðasafnsfall, eins og áður var vikið að. Við þurfum að læra sérstaklega hvaða falli sögnin *hjálpa* stýrir á andlagi sínu — líta má svo á að þetta sé hluti upplýsinga orðasafnsins í huga okkar (Jóhannes Gísli Jónsson 1997–1998:20) — en við þurfum hins vegar ekki að læra sérstaklega að sögnin *lesa* tekur með sér þolfall á andlagi í germynd þar sem það er formgerðarfall, fall andlagsins ræðst af formgerðinni.

³ Það er rétt að geta þess að málfræðingar eru ekki allir á einu máli um skiptinguna í formgerðarfall og orðasafnsfall. Þannig telur Jóhanna Barðdal (2011) ekki rétt að gera ráð fyrir slíkri skiptingu.

Hið sama er uppi á teningnum í færeysku hvað varðar formgerðarþolfall germyndar, sem varðveitist ekki í þolmynd, sjá (4), og að nokkru leyti hvað varðar orðasafnsfall — það varðveitist gjarnan í þolmynd, sjá (3).

(3) *Færeyska*

- a. Eg ynskti **honum** (þgf.) alt gott.
'Ég óskaði honum alls góðs.'
- b. **Honum** (þgf.) varð ynskt alt gott.
'Honum var óskað alls góðs.' (Barnes 1986:28)

(4)a. Eg las **bókina** (þf.).

'Ég las bókina.'

- b. **Bókin** (nf.) varð lesin.
'Bókin var lesin.'

Orðasafnsfall varðveitist þó mun síður í frumlagssæti í færeysku, sjá (6), en íslensku, sjá (5).

(5) *Íslenska*

- a. Ég hrósaði **henni** (þgf.) / ***hana** (þf.).
- b. **Henni** (þgf.) var hrósað.
- c. ***Hún** (nf.) var hrósuð.

(6) *Færeyska*

- a. Teir róstu **henni** (þgf.) / ***hana** (þf.) altíð.
'Þeir hrósuðu henni alltaf.'
- b. ***Henni** (þgf.) varð altíð róst.
'Henni var alltaf hrósað.'
- c. **Hon** (nf.) varð altíð róst. (Höskuldur Þráinsson o.fl. 2012:269)

Í íslensku og færeysku stýra sagnirnar *hrósa* og *rósa* báðar þágufalli eins og kemur fram í germyndarsetningunum í (5a) og (6a). Í þolmynd varðveitist þágufallið þó eingöngu í íslensku en ekki í færeysku, sjá (5b–c) og (6b–c). Þetta vekur upp spurningar um hvað teljist til formgerðarfalls í færeysku; ef þágufall skiptist á við nefnifall eftir setningarlegri stöðu, er þá þágufall kannski formgerðarfall? Hér verður ekki reynt að skera úr um þetta heldur verður litið svo á að þágufall sé orðasafnsfall í færeysku (hér má benda á umræðu hjá Einari Frey Sigurðssyni o.fl. 2018 þar sem færð eru ýmis rök fyrir því að þágufall sé ekki formgerðarfall í litháisku þrátt fyrir að það varðveitist ekki í þolmynd).

Þá eru einnig til setningagerðir þar sem formgerðarþolfall varðveitist í íslensku en ekki færeysku:

(7) *Íslenska*

- a. Úti er **engan** að sjá nema **úrillan mann** ...
- b. ... þar sem **enga aðra hjálp** var að fá (Wood 2015)

(8) *Færeyska*

- a. Beint nú er **eingin** at síggja [...] (http://goo.gl/p6WZTi)
- b. [...] **studningur** var **eingin** at fáa
(http://runeberg.org/lesibok/o427.html)

Í (7) er þolfallsliðurinn í frumlagssæti en engu að síður hefur því verið haldið fram að hér sé um formgerðarþolfall að ræða (Wood 2017). Það er nokkuð óvænt ef við miðum við að nefnifall sé formgerðarfall á frumlagi en þolfall formgerðarfall á andlagi (sjá einnig Jóhannes Gísla Jónsson 1997–1998:20 sem telur þolfall á frumlögum í íslensku til orðasafnsfalls). Í sambærilegum dæmum í færeysku með sögnunum *síggja* ‘sjá’ og *fáa* ‘fá’ er samsvarandi nafnliður í nefnifalli, eins og sýnt er í (8), og það er einmitt viðbúið út frá hugmyndum um að formgerðarfall á frumlögum sé nefnifall. Margt hefur verið skrifað um varðveislu falls í þolmynd í íslensku og færeysku en mun minna um setningagerðirnar í (7)–(8), sem ég kalla tilvistarnafnhætti, og á það einkum við um færeysku.

Í þessari grein skoða ég nánar varðveislu falls í þessum tveimur málum og velti fyrir mér hvernig megi skýra þann mun sem er á þeim. Í 2. kafla ræði ég um fallvarðveislu í þolmynd og í 3. kafla um varðveislu falls í tilvistarnafnháttum. Greinin endar á lokaorðum 4. kafla.

2. Fall í þolmynd

Eins og sást hér að ofan er þolmynd í íslensku og færeysku eins hvað varðar sagnir sem taka með sér formgerðarþolfall í germynd — í þolmynd er rökliður sem svarar til andlags germyndar í nefnifalli. Aftur á móti kemur fram athyglisverður munur á málunum tveimur í þolmynd hjá sögnum sem taka með sér þágufall í germynd: Íslenska varðveitir nær alltaf þágufall í hefðbundinni þolmynd en færeyska varðveitir það stundum og stundum ekki (sbr. Höskuld Þráinsson o.fl. 2012).⁴

⁴ Þeim sem eru áhugasamir um þágufall í færeysku er bent á tvær nýjar rannsóknir, Malmsten (2015) og Petersen (2017).

Íslenska er tiltölulega regluleg að þessu leyti þar sem orðasafnsfall germyndar varðveitist nær alltaf í þolmynd. Sögn sem úthlutar orðasafnsfalli í germynd gerir það líka í þolmynd. Þetta á við um bein (9) og óbein (10) andlög.

(9) *Íslenska*

- a. Ég ók **bílnum**.
- b. Var **bílnum** ekið?

- (10)a. Við gáfum **stráknum** gjafir.
- b. Voru **stráknum** gefnar gjafir?

Færeyska er mjög athyglisverð að þessu leyti; rökliður sem fær orðasafnsfall í germynd fær stundum nefnifall í þolmynd og stundum er honum úthlutað orðasafnsfalli (t.d. Jóhannes Gísli Jónsson 2009:148–150, Höskuldur Þráinsson o.fl. 2012, Þórhallur Eyþórsson 2012:116–118). Lítum fyrst á dæmi (11) en þar getur að líta sögnina *steðga* ‘stöðva’ sem úthlutar þágufalli í germynd (11a).

(11) *Færeyska*

- a. Politíið steðgaði **honum** / ***hann**.
‘Lögreglan stöðvaði hann.’
- b. ***Honum** varð steðgað (av politinum).
- c. **Hann** varð steðgaður (av politinum).
‘Hann var stöðvaður (af lögreglunni).’

(Höskuldur Þráinsson o.fl. 2012:269)

Í þolmynd, sjá (11b,c), er þágufallið með sögninni *steðga* ekki varðveitt, rétt eins og í (6) þar sem sýnt var að þágufall með *rósa* er ekki varðveitt í þolmynd.⁵

Lítum næst á dæmi (12)–(13) þar sem þágufall varðveitist í þolmynd. Það virðist skipta máli að þágufallsliðurinn er beint andlag í (11) en óbeint

⁵ Þess má geta að Jóhannes Gísli Jónsson lagði könnun fyrir 41 færeyskan málhafa árið 2008 (niðurstöðurnar eru birtar í grein hans frá 2009). Allir málhafarnir samþykktu (i-a) en enginn samþykkti (i-b) og því er eðlilegt að merkja b-dæmið sem ótækt, þ.e. með stjörnu.

- (i)a. Bilurin (nf.) varð steðgaður í rundkoyringini í Söldarfirði.
bíllinn var stöðvaður á hringtorginu í Söldarfirði
- b. ***Bilinum** (þgf.) varð steðgað í rundkoyringini í Söldarfirði.

(Jóhannes Gísli Jónsson 2009:148)

í (12)–(13); í þolmynd í færeysku varðveitist orðasafnsfall síður á frumlögum sem samsvara beinu andlagi sagnar en á frumlögum sem samsvara óbeinu andlagi.

(12)a. Teir seldu **bóndanum** kúnna.

‘Þeir seldu bóndanum kúna.’

(Höskuldur Þráinsson o.fl. 2012:269)

b. **Bóndanum** varð seld ein kúgv.

‘Bóndanum var seld kýr.’

c. Ein kúgv varð seld **bóndanum**.

‘Kýr var seld bóndanum.’

(Barnes 1986:35–36)

(13)a. Tey góvu **henni** ein blýant.

‘Þau gáfu henni blýant.’

b. **Henni** varð givin ein blýantur.

‘Henni var gefinn blýantur.’

c. Ein blýantur varð givin **henni**.

‘Blýantur var gefinn henni.’

(Barnes 1986:35–36)

Í (12b,c) og (13b,c) getur að líta dæmi þar sem þágufall sem samsvarar óbeinu andlagi germyndar er varðveitt; í b-dæmunum færast þágufallsliðurinn í frumlagssæti en í c-dæmunum færast nefnifallsliðurinn.⁶ Í (12a) og (13a) eru samsvarandi germyndarsetningar. Í (3) hér fyrir ofan má svo einnig sjá að þágufall varðveitist í þolmynd sagnarinnar *ynskja* á rökliðnum sem samsvarar óbeinu andlagi germyndar.

Í ýmsum málum er munur á beinum og óbeinum andlögum m.t.t. varðveislu þágufalls í þolmynd (t.d. Alexiadou o.fl. 2014, Einar Freyr Sigurðsson 2017, Einar Freyr Sigurðsson o.fl. 2018). Hér er því haldið fram að þágufall varðveitist síður á beinum andlögum en óbeinum í þolmynd í færeysku. Þágufallsandlag *selja* og *giva* ‘gefa’ er óbeint andlag og þágufall með þessum sögnum varðveitist í þolmynd, sjá (12)–(13). Aftur á móti er þágufallsandlag *stedga* ‘stöðva’ beint andlag og þágufall germyndar varðveitist ekki í þolmynd með þeirri sögn, sjá (11).

Þegar sagnir taka bara einn nafnlið sem andlag er ekki alltaf þar með sagt að hann sé beint andlag. Ef sögn tekur eingöngu einn röklið getur

⁶ Þess ber að geta að það getur verið nokkuð flókið að rannsaka hvort frumlagsfall í þolmynd í færeysku varðveitist á rökliðum sem samsvara óbeinum andlögum germyndar, sbr. (12b) og (13b), vegna þess að oft þykir eðlilegra að færa beina andlagið í frumlagssæti, sbr. (12c) og (13c).

hann verið óbeint andlag. Wasow (1977:338) hélt því t.a.m. fram að sagnirnar *thank* ‘þakka’ og *help* ‘hjálpa’ í ensku tækju með sér óbeint andlag þrátt fyrir að þar sé enginn annar rökliður sem getur talist vera beint andlag.

Erfitt getur verið að átta sig á hvort sumar eins andlags sagnir taki með sér beint eða óbeint andlag. Sagnirnar *takka* ‘þakka’ og *hjálpa* í færeysku eru dæmi um þetta. *Takka* er ein fjögurra sagna sem Höskuldur Þráinsson o.fl. (2012:267) tiltaka að varðveiti þágufall í þolmynd (hinar eru *biða*, *dugna* ‘hjálpa’ og *trúgva* ‘trúa’).

(14)a. Teir takkaðu **honum**.

‘Þeir þökkuðu honum.’

b. **Honum** bleiv takkað.

‘Honum var þakkað.’

c. ***Hann** bleiv takkaður. (Höskuldur Þráinsson o.fl. 2012:267)

Varðveisla þágufalls í þolmynd sagnarinnar *takka* þarf ekki að koma á óvart ef nafnliðurinn sem sögnin tekur með sér er óbeint andlag. Slík greining væri þá af sama meiddi og greining Wasows (1977) á *thank* í ensku og hún kæmi ágætlega heim og saman við það að í íslensku getur sögnin *þakka* tekið tvo rökliði, annan í þágufalli og hinn í þolfalli (*þakka e-m e-ð*), þar sem þágufallsliðurinn er greinilega óbeint andlag. Þó er algengara að nota *þakka* með nafnlið í þágufalli og forsetningarlið, svipað og í færeyska dæminu í (15).

Þórhallur Eypórsson skoðaði m.a. frumlagsfall í þolmynd með sögninni *takka* í skriflegri könnun sem hann lagði fyrir 62 málhafa í Færeyjum árið 2008; þar voru málhafarnir fengnir til að bera saman setningar. Niðurstöðurnar benda til að talsvert meiri tilbrigði séu meðal færeyskra málhafa en dómarnir í (14) gefa til kynna. Þannig töldu 47% þátttakenda í könnun Þórhalls setninguna í (15a) tæka og 42% töldu (15b) tæka (sjá Þórhall Eypórsson 2012, Þórhall Eypórsson o.fl. 2012, Þórhall Eypórsson og Höskuld Þráinsson 2017).

(15)a. **Honum** bleiv takkað fyri hjálpina.

‘Honum var þakkað fyrir hjálpina.’

b. **Hann** bleiv takkaður fyri hjálpina.

(Þórhallur Eypórsson 2012:118)

Hins vegar virðist *hjálpa* í færeysku mun síður varðveita þágufall í þolmynd en *takka*.

- (16)a. Teir hjálptu **honum** uppافتur á turt.
 ‘Þeir hjálpuðu honum aftur á þurrt (land).’
 b. ***Honum** varð hjálpt uppافتur á turt.
 ‘Honum var hjálpað aftur á þurrt (land).’
 c. **Hann** varð hjálptur uppافتur á turt.

(Höskuldur Þráinsson o.fl. 2012:268)

Ef skiptingin í bein og óbein andlög skiptir höfuðmáli fyrir það hvort orðasafnsfall varðveitist í frumlagssæti þolmyndar eða ekki getum við sagt að *hjálpa* stýri þágufalli á beinu andlagi í germynd en *takka* stýri þágufalli á óbeinu andlagi.

Ég hef haldið því fram annars staðar að falli sé ekki úthlutað á sama hátt til óbeinna andlaga og beinna andlaga í íslensku og færeysku (sjá Einar Frey Sigurðsson 2017); þágufalli óbeinna andlaga er úthlutað með aðgerð sem nefnist samruni (e. *Merge*) en þágufalli beinna andlaga með aðgerðinni samræmi (e. *Agree*) (um þessar aðgerðir er m.a. rætt hjá Chomsky 2000). Þegar falli hefur verið úthlutað með samruna er mun síður hægt að „yfirskrifa“ fallið með nefnifalli. Fall sem er úthlutað með samræmi er aftur á móti mögulegt að yfirskrifa. Munurinn á úthlutun falla til beinna og óbeinna andlaga skiptir þess vegna höfuðmáli fyrir varðveislu falla á rökliðum sem færast í frumlagssæti í færeysku.

Jóhannes Gísli Jónsson (2009) heldur því fram að nefnifalli sé almennt úthlutað til rökliða í frumlagssæti í færeysku. Með greiningu hans má útskýra að þrátt fyrir að í germyndardæminu *Politiið steðgaði honum* í (11a) fái nafnliður í andlagssæti þágufall fær hann nefnifall þegar hann færist í frumlagssæti í þolmynd (11c) en ekki þágufall (11b). Hér verður að hafa í huga að *steðga* er sögn sem tekur með sér beint andlag en ekki óbeint andlag; þágufalli til andlags sagnarinnar er úthlutað með samræmisáðgerðinni og slíkt fall er hægt að yfirskrifa þegar rökliðurinn færist í frumlagssæti. Þegar hins vegar er um að ræða óbeint andlag sem færist í frumlagssæti varðveitist þágufallið. Þetta er þá, samkvæmt hugmyndum mínum, vegna þess að ekki er hægt að yfirskrifa þágufall sem er úthlutað með samrunaaðgerðinni.⁷

⁷ Jóhannes Gísli (2009) rökstyður að rökliðum í færeysku í frumlagssæti þar sem þágufall varðveitist sé úthlutað földu nefnifalli eins og sést t.d. á því að þeir geta stundum stýrt nefnifallssamræmi á persónubeygðum sögnum þrátt fyrir að vera sjálfir í þágufalli. Slíkir rökliðir geta þá haft samtímis þágufall og (falið) nefnifall. Ég fer ekki nánar út í þetta hér en ef þágufalli hefur verið úthlutað í slíkum tilfellum með samruna má gera ráð fyrir að einnig sé hægt að úthluta nefnifalli til liðarins sem bætist þá bara við þágufallið sem fyrir er en eins og áður segir er ekki hægt að yfirskrifa þágufall sem úthlutað er með samruna.

Meginniðurstaða þessa kafla er þá sú að óbein andlög varðveita þágufall frekar en bein andlög í þolmynd í færeysku.⁸ Fyrir var svo vitað að orðasafnsfall varðveitist mun frekar í þolmynd í íslensku en færeysku. Hér er rétt að minna á að þegar aðeins einn nafnliður er rökliður sagnar er ekki sjálfgefið að hann sé beint andlag. Því var haldið fram hér að ofan að þágufallsliður *takka* sé óbeint andlag en þágufallsliður *hjálpa* beint andlag. Þessi greining á *takka* er hliðstæð greiningu Wasows (1977) á *thank* sem getið var um að ofan en hann hélt einnig fram að *help* tæki með sér óbeint andlag. Það kann því að vera að það sé mismunandi eftir tungumálum hvort sagnir á borð við *þakka* og *hjálpa* taki með sér bein eða óbein andlög og það þarfnast frekari rannsókna.⁹

Í næsta kafla beinum við sjónum okkar að varðveislu þolfalls í tilvistarnafnháttum. Þar kemur svipað mynstur í ljós: Íslenska varðveitir fall þar sem færeyska gerir það ekki.

3. Varðveisla þolfalls í tilvistarnafnháttum

Í (17) getur að líta setningagerð, sem ég kalla tilvistarnafnhætti, sem lætur lítið yfir sér en er ákaflega áhugaverð þegar betur er að gáð. Setningagerð þessi hefur einkum verið rannsökuð af Halldóri Ármanni Sigurðssyni (1989, 2006), Wood (2015, 2017) og Margréti Jónsdóttur (1999). Wood (2015) talar um tilvistarþolfall (e. *existential accusatives*) í þessu samhengi vegna „tilvistarlegrar“ merkingar setningagerðarinnar annars vegar og hins vegar vegna þess að þolfall er varðveitt (og þar að auki er þágufall og eignarfall varðveitt).

⁸ Þórhallur Eypórsson o.fl. (2012) reyna að skýra þann mun sem er á íslensku og færeysku m.t.t. varðveislu falls og jafnframt hvers vegna fall varðveitist stundum í þolmynd en stundum ekki. Þau halda því fram að skipta megi orðasafnsfalli í tvennt, sterkt og veikt, þar sem sterkt fall varðveitist í þolmynd en veikt fall geri það ekki. Samkvæmt þessum hugmyndum hefur íslenska sterkt orðasafnsfall en færeyska bæði sterkt og veikt.

⁹ McFadden (2004:kaflí 4.4) færði sömuleiðis rök fyrir því að rökliður *helfen* 'hjálpa' í þýsku, sem er í þágufalli, væri grunnmyndaður í stöðu óbeins andlags. Þess má geta að hann hélt þessu einnig fram um sögnina *glauben* 'trúa', sem tekur með sér röklið í þágufalli. Það er athyglisvert í ljósi þess að Höskuldur Þráinsson o.fl. (2012) nefna sambærilega sögn, *trúgva* 'trúa', sem eina fjögurra sagna sem varðveita þágufall í þolmynd í færeysku en hér að framan var því einmitt haldið fram að þágufall væri frekar varðveitt í þolmynd á óbeinum en beinum andlögum í færeysku. Það kann því að vera að *trúgva*, eins og *glauben* í þýsku, taki með sér óbeint andlag.

(17) *Íslenska*

- a. **Ólaf** (þf.) var hvergi að finna.
- b. **Þessu** (þgf.) var ekki að heilsa.
- c. **Skipsins** (ef.) er ekki að vænta fyrr en á morgun.

(Halldór Ármann Sigurðsson 1989:204)

Feitletruðu nafnliðirnir í (17) eru grunnmyndaðir í andlagssæti sagnarinnar sem stendur í nafnhætti. Þessir nafnliðir færast í frumlagssæti í þessari setningagerð eins og hægt er að sýna fram á með notkun *já-/nei*-spurninga, sjá (18):¹⁰

- (18) a. Var **Ólaf** (þf.) hvergi að finna?
- b. Var **því** (þgf.) ekki að heilsa? (Wood 2017:266–267)
- c. Er **skipsins** (ef.) ekki að vænta fyrr en á morgun?

Fallið á feitletruðu liðunum (17)–(18) er það sama og þessar sagnir úthluta í hefðbundnum germyndarsetningum, sjá (19) (sbr. Wood 2015), og því tölum við hér um að fall sé varðveitt í setningagerðinni.

- (19) a. Ég fann **Ólaf** (þf.).
- b. Ég heilsaði **Ólafi** (þgf.).
- c. Ég vænti **skipsins** (ef.).

Í (17b,c) og (18b,c) má sjá dæmi um að þágufall og eignarfall (orðasafnsfall) varðveitist í setningagerðinni, rétt eins og í þolmynd í íslensku. Þótt varðveisla falls minni hér á þolmynd er mikilvægur munur á henni og tilvistarnafnháttum: Í þolmynd varðveitist þolfall ekki en eins og sjá má í (17a) og (18a) varðveitist þolfall á röklið sem færast í frumlagssæti úr andlagssæti nafnháttarsetningarinnar.

Í íslensku geta þolfallsliðir stundum færst í frumlagssæti þegar þolfallið er orðasafnsfall; dæmi um það er t.d. að finna í setningunni *Mig langar að fara*. Þolfallið í (17a) og (18a) virðist þó ekki vera orðasafnsfall heldur formgerðarþolfall, eins og Wood (2015) heldur fram, enda geta nafnliðir eingöngu staðið í þolfalli í þessari setningagerð ef sögnin í nafnháttarsetningunni úthlutar formgerðarþolfalli í hefðbundinni germynd. Þannig tekur *finna* með sér andlag í þolfalli í germynd, sbr. *Ég finn Ólaf hvergi*, og hið sama er að segja um sagnirnar *sjá*, *sækja*, *fá*, *segja*, *hafa* og

¹⁰ *Já-/nei*-spurningar eru gjarnan notaðar sem frumlagspróf í íslensku en ekki verður farið nánar út í það hér hvernig á því stendur. Aðalmálið er að nafnliðurinn sem fer næst á eftir persónubeygðu sögninni í (18) er í frumlagssæti setningarinnar.

rekja. Allar þessar sagnir eru mögulegar í setningagerðinni, eins og sýnt er í (20), og þar er þolfall varðveitt eins og sjá má á feitletruðu liðunum.

- (20) a. **Engan mann** var að sjá. (Halldór Ármann Sigurðsson 1989:203)
 b. ... að þarna er **mikinn hagnað** að sækja.
 c. Úti er **engan** að sjá nema **úrillan mann** ...
 d. ... þar sem **enga aðra hjálp** var að fá.
 e. **Svipaða sögu** var að segja af hinum textunum.
 f. ... að **brennistein** var að hafa á ýmsum háhitasvæðum á öræfum Íslands.
 g. Það er **enga augljósa slóð** að rekja í Þingvallamálinu.

(Wood 2015)

Það að formgerðarþolfall varðveitist kemur á óvart enda kom fram í 1. og 2. kafla að það varðveitist ekki í þolmynd — þar sem það færist úr andlagssæti í frumlagssæti í setningum á borð við (2b) *Bókin var lesin*.

Í sambærilegri setningagerð í færeysku varðveitist enda formgerðarþolfall ekki. Formgerðarþolfall varðveitist í íslensku gerðinni en samsvarandi rökliður í frumlagssæti fær nefnifall í færeyskum tilvistarnafnháttum, sjá (21).

- (21) *Færeyska*
 a. **Bátur** var eingin at vænta [...] (<https://goo.gl/No9zgs>)
 b. Beint nú er **eingin** at síggja [...] (<http://goo.gl/p6WZTi>)
 c. [...] og tá hesin er burtur, er **ongin** at seta ístaðin.
 (<http://goo.gl/vcy7bV>)
 d. [...] **studningur** var **eingin** at fáa
 (<http://runeberg.org/lesibok/o427.html>)
 e. **Luktur** var **eingin** at merkja. (<https://goo.gl/NouzwG>)
 f. Her skuldu teir stóru laksarnir eftir røttum hildi[ð] til, men í dag var **eingin** at hitta (<http://goo.gl/X2ocjO>)
 g. **Hendan greinin** er at lesa á in.fo í dag (<http://goo.gl/bofz9W>)

Allar aðalsagnirnar í (21) (*vænta*, *síggja* 'sjá', *seta* 'setja', *fáa* 'fá', *merkja*, *hitta*, *lesa*) stýra þolfalli á andlagi sínu í hefðbundnum germyndarsetningum í færeysku en hér fær rökliðurinn, sem er feitletraður í dæmunum í (21), nefnifall.

Eftir því sem ég best veit hefur þessi setningagerð ekki verið rannsökuð í færeysku. Frumlagsfall í færeysku, sem og í íslensku, hefur aftur á móti verið mikið rannsakað. Ýmsar athuganir og rannsóknir hafa leitt í ljós að þolfallsfrumlög eru á mjög miklu undanhaldi í færeysku (t.d. Peter-

sen 2002, Þórhallur Eyþórsson og Jóhannes Gísli Jónsson 2003, Jóhannes Gísli Jónsson og Þórhallur Eyþórsson 2005, Höskuldur Þráinsson o.fl. 2012, Þórhallur Eyþórsson 2008, Þórhallur Eyþórsson og Höskuldur Þráinsson 2017). Það kemur því e.t.v. ekki á óvart að þolfall varðveitist ekki sem frumlagsfall í færeyskum tilvistarnafnháttum. Á það ber hins vegar að líta að rannsóknir á varðveislu þolfalls í frumlagsstöðu hafa almennt beinst að þolfalli sem orðasafnsfalli. Þolfall á andlögum sagna eins og *fáa* og *síggja* er aftur á móti formgerðarfall.

Með frekari rannsóknum á setningagerðinni í málunum tveimur fær-umst við vonandi nær því að skilja hvers vegna formgerðarþolfall er mögulegt sem frumlagsfall í tilvistarnafnháttum í íslensku en ekki færeysku og hvort og þá hvaða tengsl eru við fallvarðveislu í þolmynd í þessum málum. Hér verða nokkur atriði nefnd sem ég tel að taka verði tillit til þegar þetta er skoðað nánar.

Það mætti ímynda sér að skort á fallvarðveislu formgerðarþolfalls mætti rekja til þess að andlagið færist í frumlagssæti. Í 2. kafla hér fyrir ofan var á það bent að þágufall varðveitist oft ekki í þolmynd þegar nafnliður er færður í frumlagssæti. Það kann að vera að færsla rökliðar úr andlagssæti tilvistarnafnhátta í frumlagssæti aðalsetningar hafi sömu áhrif á fall hans — skýringarinnar á því hvers vegna fall varðveitist ekki gæti verið að leita hér. Engu að síður virðist færslan sem slík ekki skipta máli vegna þess að ef nafnliðurinn er skilinn eftir í nafnháttarsetningunni fær hann eftir sem áður nefnifall, sjá (23a), en ekki þolfall, sjá (23b), rétt eins og þegar hann færist í frumlagssæti, sbr. (22).¹¹

(22) **Bókin** (nf.) / ***Bókina** (þf.) er at fáa her.

(23)a. Í Klaksvík er at fáa **ein framúrskarandi bók** (nf.) um málfrøði.

b. ***Í** Klaksvík er at fáa **eina framúrskarandi bók** (þf.) um málfrøði.

Þetta bendir þá til að þolfalli sé ekki úthlutað í tilvistarnafnháttum í færeysku hvort sem andlag aðalsagnarinnar færist í frumlagssæti eða ekki.¹²

¹¹ Hjalmar P. Petersen fékk sjö nemendur sína til að dæma fyrir mig setningarnar í (23a) og (23b). Allir töldu setninguna í (23b), með þolfalli, ótæka. Hins vegar töldu fimm setninguna í (23a), með nefnifalli, tæka, einn setti spurningamerki við hana og annar gaf bendingar um að færa rökliðinn út úr nafnháttarsetningunni.

¹² Eins og ritrýnir bendir á er liðurinn *ein framúrskarandi bók um málfrøði* býsna þungur; það er hugsanlegt að í (23) sé um að ræða færslu til hægri, þ.e. út úr nafnháttarsetningunni. Ef það er rétt getum við ekki sagt til um það með vissu að rökliðir geti ekki fengið þolfall innan nafnháttarsetningarinnar. Þetta þarf að kanna betur.

Einnig kæmi til greina að setningafræði tilvistarnafnhátta væri eins og setningafræði tilvísunarsetninga, sbr. (24). Í íslenska dæminu í (24) er rökliðurinn *billinn* í móðursetningunni í nefnifalli vegna þess að hann er andlag sagnarinnar *líka*. Lýsingarhátturinn *notaðan* er umsögn sem á við um bilinn en er þó ekki í nefnifalli, heldur þolfalli, vegna þess að hann fær fall frá sögninni *kaupa* (þt. *keypti*).

(24) *Íslenska*

Mér líkar **billinn** (nf.) [sem ég keypti **notaðan** (þf.).]

Hér er þannig þolfalli úthlutað innan tilvísunarsetningarinnar eins og sést á falli lýsingarháttarins *notaðan*.

Hins vegar sýna dæmi á borð við (23a) að setningafræði tilvistarlegra nafnháttarsetninga í færeysku er ekki sambærileg setningafræði tilvísunarsetninga þar sem jafnvel þegar rökliðurinn færir ekki úr nafnháttarsetningunni fær hann nefnifall en ekki þolfall, sjá (23). Eftirfarandi dæmi sýna þetta einnig:¹³

(25) *Færeyska*

a. **Bókin** er at finna **oyðiløgd** í stovuni.

b. ***Bókin** er at finna **oyðilagda** í stovuni.

Bæði í (25a) og (25b) er *bókin* í nefnifalli en munurinn á dæmunum felst í umsögninni sem á við um bókina, þ.e. lýsingarhættinum. Í (25a) er hún í nefnifalli, *oyðiløgd* 'eyðilögð', en í (25b) í þolfalli, *oyðilagda* 'eyðilagða'; setningin í (25a) er tæk en setningin í (25b) er ótæk. Ólíkt íslensku tilvísunarsetningunni í (24) er þannig þolfalli ekki úthlutað innan færeysku nafnháttarsetningarinnar í (25) og því útilokum við þann möguleika að setningafræði þeirra sé svipuð.

Það er fjölmargt annað sem þarfnast nánari skoðunar í færeysku setningagerðinni. Sú spurning vaknar, með hliðsjón af umræðu 1. og 2. kafla, hvort þágufall (orðasafnsfall) varðveitist í henni. Sagnir sem stýra þágufalli á andlagi sínu í hefðbundinni germynd virðast miklu sjaldgæfari í þessari setningagerð en sagnir sem taka með sér formgerðarþolfall. Hér má þó benda á eftirfarandi dæmi ((26a) og (26b) eru úr orðabókum, útskýringarnar í bókunum eru hér látnar fylgja með ásamt viðeigandi net-slóðum:

¹³ Líklegt er að hægt sé að búa til eða finna eðlilegri dæmi en setninguna í (25a). Það sem skiptir hins vegar höfuðmáli hér er að lýsingarhátturinn er í nefnifalli, *oyðiløgd*.

- (26)a. **honum** er ekki at eggja ‘hann er fúsur (til verka)’
 (Føroysk orðabók á netinu, <http://goo.gl/t2Ulyl>)
- b. **honum** er ekki at eggja ‘it is unnecessary to persuade him (to undertake some enterprise or other)’
 (Føroysk-Ensk orðabók, <http://goo.gl/xmJymL>)
- c. **Lívinum** er at bjarga — tað er eittans. (<https://goo.gl/AcWQLq>)

Sagnirnar *eggja* ‘brýna, hvetja’, og *bjarga* taka með sér þágufallsandlag í færeysku og það er varðveitt í setningagerðinni í (26) en þar eru feit-letruðu liðirnir alltaf í þágufalli.

Mér er ekki alveg ljóst hvort dæmin í (26) hafi sömu eða sambærilega merkingu og dæmin í (21) hér að ofan. Rétt er að geta þess að þeir málhafar sem ég hef rætt við um svona dæmi þar sem þágufall er varðveitt eru ekki mjög hrifnir af þeim — ástæðan virðist þó ekki vera sú að þeir kjósi frekar nefnifall í stað þágufalls í þessum dæmum. Ég tel rétt að skoða þetta nánar en þá væri mjög áhugavert að sjá hvort það er munur á óbeinum og beinum andlögum og hvort þágufall varðveitist bæði þegar nafnliðurinn færir í frumlagssæti og þegar hann er kyrr í nafnháttarsetningunni.

Sumar tilgátur gera ráð fyrir að nefnifall sé forsenda úthlutunar þolfalls (t.d. Yip, Maling og Jackendoff 1987, Marantz 1991, Halldór Ármann Sigurðsson 2003, Wood 2017). Samkvæmt þessum hugmyndum bendir þá þolfall í íslenskum dæmum eins og *Ólaf var hvergi að finna* til ósagðs nefnifallsfrumlags í nafnháttarsetningunni (Wood 2015). Aftur á móti er mögulegt að það sé ekkert frumlag í færeysku setningagerðinni — færeyska gerðin væri þá hugsanlega nokkurs konar þolmynd. Það að þolfall varðveitist ekki í tilvistarlegum nafnháttarsetningum í færeysku minnir einmitt um sumt á þolmynd. Þó er enginn lýsingarháttur í þessum dæmum sem alla jafna einkennir þolmynd. *Av-/af-liðir* sem vísa til geranda eru annað einkenni á þolmynd. Í þolmyndardæminu í (27) er aðal-sögnin í lýsingarhætti, *rannsakað*, og þar er *af-liður* sem vísar til geranda, *af lögreglunni* (merking setningarinnar í (27) er að lögreglan (gerandi) hafi rannsakað málið).

(27) *Íslenska*

Málið var rannsakað af lögreglunni.

Þetta er því augljóslega dæmi um þolmynd. Í íslensku eru hins vegar ýmsar setningagerðir sem leyfa *af-liði* sem vísa til geranda þrátt fyrir að lýsingarháttur sé ekki notaður, sbr. eftirfarandi dæmi.

- (28) a. Það þyrfti að rannsaka þetta mun betur af fræðimönnum.
 b. Hatursræðu er hægt að tjá munnlega eða í skriflegu formi af hverjum sem er [...]
 c. Það þótti því sjálfsagt að láta skoða það af færustu mönnum [...]
 (Einar Freyr Sigurðsson 2012:5, 92)

Í þessum dæmum eru *af*-liðir tækir með sögnum í nafnhætti. Í (28a) er t.d. sögnin *rannsaka* í nafnhætti, ólíkt (27) þar sem hún var í lýsingarhætti í hefðbundinni þolmyndarsetningu. Engu að síður er hér tækt að nota *af*-lið sem vísar til geranda: Merking setningarinnar er þá eitthvað á þá leið að það sé mikilvægt að fræðimenn (gerandi) rannsaki „þetta“ mun betur.¹⁴

Ef tilvistarnafnhættir eru eins konar þolmynd í færeysku, þar sem formgerðarþolfall varðveitist ekki, en ekki íslensku, þar sem það varðveitist, gætum við átt von á því að *av-/af*-liðir sem vísa til geranda væru tækir í færeysku en ótækir í íslensku. Við fyrstu sýn virðist t.a.m. notkun þeirra í íslensku gerðinni ekki möguleg.

- (29) Ólaf var hvergi að finna (*af neinum).

Þetta þyrfti þá einnig að kanna í færeysku.

Þrátt fyrir viss líkindi með tilvistarnafnháttum í færeysku og þolmynd er rétt að geta þess að hjálparsögnin *vera* er notuð í fyrrnefndu setningagerðinni en í hefðbundinni þolmynd eru hins vegar hjálparsagnirnar *verða* og *blíva* notaðar. Sömu sögu er raunar að segja um þýsku gerðina sem nefnd er í (32); þar er hjálparsögnin *sein* notuð en ekki *werden*, en sú síðarnefnda er notuð þegar hefðbundin þolmynd er mynduð.

Að lokum má svo nefna að hvorki í íslensku né færeysku er gerviþolmynd (e. *pseudo-passive*) möguleg þar sem andlag forsetningar færast í frumlagssæti í þolmynd (sbr. enska dæmið *These beds were slept in* ...) en engu að síður virðist mögulegt í færeyskum tilvistarnafnháttum að færa röklið úr andlagssæti forsetningarliða í frumlagssæti setningarinnar, sjá (30). Nafnliðurinn er þá í nefnifalli. Þetta bendir til að ekki sé um hefðbundna frumlagsfærslu að ræða (sbr. greiningu Woods 2015 á íslensku gerðinni) en það þarf auðvitað að rannsaka.

- (30) a. **Hasir fótboltsspælarnir** (nf.) eru ekki at kimsa **at**.
 (dæmi frá Hjalmari Petersen)

¹⁴ Þess má geta að meirihluti þátttakenda samþykkti setninguna í (28a) í netkönnun Hlífur Árnadóttur árið 2012; 672 (72%) samþykktu setninguna, 162 (17%) töldu hana vafasama og 97 (10%) töldu hana óeðlilega.

- b. **Heilsan** (nf.) er ekki at spæla **við**, siga vit oft [...]
(<https://goo.gl/1PoqD7>)

Í (30) eru rökliðirnir *hasir fótboltsspælarnir* ‘þessir knattspyrnumenn’ og *heilsan* í nefnifalli þrátt fyrir að þeir virðist hafa færst úr andlagssæti forsetninganna *at* og *við*.

Einnig virðist hægt að sleppa því að færa nafnliðinn en þá fær hann ekki nefnifall heldur þolfall frá forsetningunni.

- (31) Tað er ekki at spæla **við heilsuna** (þf.) / ***heilsan** (nf.).

Þetta er ólíkt dæmum á borð við (23) þar sem ófærður nafnliður fékk nefnifall.

Niðurstaða þessa kafla, eins og 2. kafla, er að fall í færeysku varðeitist síður en í íslensku. Í 2. kafla athuguðum við orðasafnsfall sem varðveitist mun síður í þolmynd í færeysku en íslensku. Í þessum kafla skoðuðum við aftur á móti formgerðarfall; í íslensku varðveitist formgerðarþolfall í tilvistarnafnháttum en ekki í færeysku.

Það er að mörgu að huga þegar fall í tilvistarnafnháttum í færeysku og íslensku er skoðað eins og rakið var hér að ofan. Ljóst má vera að þessi setningagerð þarfnast frekari rannsókna í málunum tveimur en hér væri einnig mikilvægt að skoða fleiri tungumál, svo sem þýsku:

- (32) Er (nf.) / *Ihn (þf.) war nirgends zu finden.
hann / hann var hvergi að finna
(Halldór Ármann Sigurðsson 2006:28)

Þýska setningin í (32) virðist vera að fullu sambærileg við tilvistarnafnhætti í íslensku og færeysku. Þýska gerðin varðveitir þó ekki formgerðarþolfall, rétt eins og færeyskir tilvistarnafnhættir en ólíkt íslenskum tilvistarnafnháttum.

Ástæðan að baki því að færeyska varðveitir ekki þolfall í tilvistarnafnháttum virðist ekki vera hin sama og ástæðan fyrir því að þágufall er oft ekki varðveitt í færeyskri þolmynd. Þetta hefur að gera með „eðli“ þessara falla: Þágufall er orðasafnsfall en þolfall formgerðarfall. Tilvistarnafnhættir líkjast þolmynd að því leyti að nefnifall þeirra samsvarar formgerðarþolfalli germýndar. Þágufall í þolmynd varðveitist hins vegar á rökliðum sem samsvara óbeinum andlögum en varðveitist oft ekki á beinum andlögum. Samkvæmt því sem hér hefur komið fram má rekja ástæðuna fyrir nefnifallinu í dæmum eins og *Hann varð hjálptur* til þess að nefnifalli er úthlutað til rökliða í frumlagssæti í færeysku (sbr. Jóhannes Gísla

Jónsson 2009) en einungis er hægt að yfirskrifa þágufall beinna andlaga með nefnifalli (sbr. Einar Frey Sigurðsson 2017).

Bent var á hér að ofan að þýska varðveitir ekki formgerðarþolfall í tilvistarnafnháttum, rétt eins og færeyska. Þýska er hins vegar lík íslensku en ólík færeysku að því leyti að þágufall er varðveitt á andlagi sagnarinnar *helfen* 'hjálpa' í þolmynd.

- (33) Ihm wurde geholfen.
honum var hjálpað

(Zaenen, Maling og Höskuldur Þráinsson 1985:444)

Ef þágufallsandlag *helfen* er beint andlag (en ekki óbeint eins og McFadden 2004:kafla 4.4 heldur fram) er þýska eins og færeyska að því leyti að formgerðarþolfall varðveitist ekki í tilvistarnafnháttum en eins og íslenska að því leyti að orðasafnsfall beinna andlaga varðveitist í þolmynd. Það gæti einmitt bent til þess að ekki sé rétt að setja fram eina greiningu á fallvarðveislu í þeim setningagerðum sem hér hafa verið ræddar.¹⁵

4. Lokaorð

Eins og oft hefur verið bent á varðveitist fall síður í færeysku en í íslensku. Við ásum skýr dæmi um þetta í þolmynd (í 2. kafla) og tilvistarnafnháttum (í 3. kafla). Ég hélt því fram hér að ofan að það skipti höfuðmáli hvort rökliður sem færist í frumlagssæti í þolmynd samsvari óbeinu eða beinu andlagi germyndar; ef rökliður í frumlagssæti í þolmynd samsvarar óbeinu andlagi germyndar er orðasafnsfall oftast varðveitt en ef hann samsvarar beinu andlagi er það gjarnan svo að það varðveitist ekki.

Ég benti jafnframt á að í tilvistarnafnháttum er formgerðarþolfall eingöngu varðveitt í íslensku en ekki í færeysku. Gerðar hafa verið setningafræðilegar athuganir á íslensku setningagerðinni en ekki þeirri færeysku, að því er ég best veit. Ég skoðaði þann mun sem er á setningagerðunum í málunum tveimur m.t.t. falls og benti á ýmis atriði sem þarf að rannsaka betur.

Þótt við getum talað um að það sé almennari tilhneiging í færeysku í þá átt að fall varðveitist ekki er ekki sama ástæðan fyrir því að fall varðveitist ekki í þessum tveimur setningagerðum í færeysku. Orðasafnsfall á röklið sem færist í frumlagssæti í þolmynd varðveitist ef hann samsvarar óbeinu andlagi germyndar en það varðveitist mun síður ef rökliðurinn samsvarar beinu andlagi. Í 2. kafla var rætt um að þetta tengdist því að nefnifalli væri úthlutað til frumlags í þolmyndarsetningum en slíkt fall

næði eingöngu að yfirskrifa þágufall ef það væri beint andlag þar eð þá þýddi það að því hefði verið úthlutað með aðgerðinni samræmi en ekki samruna. Ástæðan fyrir því að formgerðarþolfall varðveitist ekki í tilvist-arnafnháttum er hins vegar önnur — hún er sennilega sú sama og ástæðan fyrir því að formgerðarþolfall varðveitist ekki í þolmynd þar sem nefnifall kemur í stað þolfalls germyndar. Sá möguleiki var einmitt nefndur að tilvistarnafnhættir væru eins konar þolmynd.

HEIMILDIR

- Alexiadou, Artemis, Elena Anagnostopoulou og Christina Sevdali. 2014. Opaque and Transparent Datives, and How They Behave in Passives. *Journal of Comparative Germanic Linguistics* 17:1–34.
- Barnes, Michael. 1986. Subject, Nominative and Oblique Case in Faroese. *Scripta Islandica* 37:13–46.
- Chomsky, Noam. 2000. Minimalist Inquiries. The Framework. Roger Martin, David Michaels og Juan Uriagereka (ritstj.): *Step by Step*. Essays on Minimalist Syntax in Honor of Howard Lasnik, bls. 89–155. MIT Press, Cambridge, MA.
- Einar Freyr Sigurðsson. 2012. *Germynd en samt þolmynd*. Um nýju þolmyndina í íslensku. MA-ritgerð, Háskóla Íslands, Reykjavík. <http://hdl.handle.net/1946/12876>.
- Einar Freyr Sigurðsson. 2017. *Deriving Case, Agreement and Voice Phenomena in Syntax*. Doktorsritgerð, University of Pennsylvania, Filadelfíu.
- Einar Freyr Sigurðsson, Milena Šereikaitė og Marcel Pitteroff. 2018. The Structural Nature of Non-Structural Case: On Passivization and Case in Lithuanian. *Proceedings of LSA* 3:31:1–15.
- Halldór Ármann Sigurðsson. 1989. *Verbal Syntax and Case in Icelandic*. In a Comparative GB Approach. Doktorsritgerð, Lundarháskóla, Lundi. Aðgengileg á netinu: <http://ling.auf.net/lingbuzz/002361>.
- Halldór Ármann Sigurðsson. 2003. Case: Abstract vs Morphological. Ellen Brandner og Heike Zinzmeister (ritstj.): *New Perspectives on Case Theory*, bls. 223–268. Center for the Study of Language and Information, Stanford.
- Halldór Ármann Sigurðsson. 2006. The Nom/Acc Alternation in Germanic. Jutta M. Hartmann og László Molnárfi (ritstj.): *Comparative Studies in Germanic Syntax*, bls. 13–50. John Benjamins, Filadelfíu.
- Höskuldur Þráinsson, Hjalmar P. Petersen, Jógván í Lon Jacobsen og Zakaris Svabo Hansen. 2012. *Faroese. An Overview and Reference Grammar*. 2. útg. Fróðskapur, Þórs-höfn, og Málvísindastofnun Háskóla Íslands, Reykjavík. [Fyrst útg. hjá Føroya Fróðskaparfelagi, Þórshöfn, 2004.]
- Jóhanna Barðdal. 2011. Lexical vs. Structural Case: A False Dichotomy. *Morphology* 21:619–654.
- Jóhannes Gísli Jónsson. 1997–1998. Sagnir með aukafallsfrumlagi. *Íslenskt mál* 19–20:11–43.
- Jóhannes Gísli Jónsson. 2009. Covert Nominative and Dative Subjects in Faroese. *Nordlyd* 36(2):142–164.

- Jóhannes Gísli Jónsson og Þórhallur Eypórsson. 2005. Variation in Subject Case Marking in Insular Scandinavian. *Nordic Journal of Linguistics* 28:223–245.
- Malmsten, Solveig. 2015. *Dativ i modern färöiska*. En fallstudie i grammatisk förändring. Doktorsritgerð við Uppsalaháskóla. Institutionen för nordiska språk, Uppsölum.
- Marantz, Alec. 1991. Case and Licensing. German F. Westphal, Benjamin Ao og Hee-Rahk Chae (ritstj.): *Proceedings of ESCOL '91*, bls. 234–253. The Ohio State University, Department of Linguistics, ESCOL Publication Committee, Columbus.
- Margrét Jónsdóttir. 1999. Engan var að sjá í kirkjunni en bókin var að finna á borðinu. Um frumlagsígildi með *vera* + *að* + nafnhætti. Erindi flutt á 13. Rask-ráðstefnu Íslenska málfræðifélagsins.
- McFadden, Thomas. 2004. *The Position of Morphological Case in the Derivation*. A Study on the Syntax-Morphology Interface. Doktorsritgerð, University of Pennsylvania, Filadelfíu.
- Petersen, Hjalmar P. 2002. Quirky Case in Faroese. *Fróðskaparrit* 50:63–76.
- Petersen, Hjalmar P. 2017. Variation in Dative in Faroese. Höskuldur Þráinsson, Caroline Heycock, Hjalmar P. Petersen og Zakaris Svabo Hansen (ritstj.): *Syntactic Variation in Insular Scandinavian*, bls. 113–140. John Benjamins, Amsterdam.
- Wasow, Thomas. 1977. Transformations and the Lexicon. Peter Culicover, Thomas Wasow og Adrian Akmajian (ritstj.) *Formal Syntax*, bls. 327–360. Academic Press, New York.
- Wood, Jim. 2015. On Improper Movement of Accusative Subjects. Thuy Bui og Deniz Özyıldız (ritstj.): *Proceedings of the 45th Annual Meeting of the North East Linguistic Society*, III. bindi, bls. 203–216. GLSA Publications, Amherst, MA.
- Wood, Jim. 2017. The Accusative-Subject Generalization. *Syntax* 20(3):249–291.
- Yip, Moira, Joan Maling og Ray Jackendoff. 1987. Case in Tiers. *Language* 63:217–250.
- Zaenen, Annie, Joan Maling og Höskuldur Þráinsson. 1985. Case and Grammatical Functions: The Icelandic Passive. *Natural Language and Linguistic Theory* 3:441–483.
- Þórhallur Eypórsson. 2008. Stöðugleiki og breytingar í fallakerfi norrænu eyjamálanna. Turið Sigurðardóttir og Magnús Snædal (ritstj.): *Frændafundur* 6:75–93. Fróðskapur, Þórshöfn.
- Þórhallur Eypórsson. 2012. Varðveisla falla í þolmynd í íslensku og færeysku — ásamt nokkrum samanburði við norsku og ensku. Magnús Snædal og Turið Sigurðardóttir (ritstj.): *Frændafundur* 7:109–126. Hugvísindastofnun, Reykjavík.
- Þórhallur Eypórsson og Höskuldur Þráinsson. 2017. Variation in Oblique Subject Constructions in Insular Scandinavian. Höskuldur Þráinsson, Caroline Heycock, Hjalmar P. Petersen og Zakaris Svabo Hansen (ritstj.): *Syntactic Variation in Insular Scandinavian*, bls. 53–90. John Benjamins, Amsterdam.
- Þórhallur Eypórsson, Janne Bondi Johannessen, Signe Laake og Tor A. Åfarli. 2012. Dative Case in Norwegian, Icelandic and Faroese: Preservation and Non-Preservation. *Nordic Journal of Linguistics* 35:219–249.
- Þórhallur Eypórsson og Jóhannes Gísli Jónsson. 2003. The Case of Subject in Faroese. *Working Papers in Scandinavian Syntax* 72:207–231.

SUMMARY

Key words: structural case, lexical case, passives, existential infinitivals, Faroese, Icelandic

In this paper, I look at case preservation on subjects in Faroese and Icelandic in (a) passives and (b) existential infinitival clauses. Lexical case is usually preserved on subjects in Icelandic whereas it is sometimes preserved in the passive in Faroese and sometimes not. I argue that a crucial factor regarding case preservation on an argument is whether it is an indirect or a direct object of the verb; if an argument originates as an indirect object, lexical case in subject position is usually preserved as shown in (i) below. On the other hand, if an argument originates as a direct object, as in (ii), lexical case is often lost.

(i) *Faroese*

- a. Teir seldu **bóndanum** kúnna.
 they sold the.farmer.DAT the.cow (Höskuldur Práinsson et al. 2012:269)
- b. **Bóndanum** varð seld ein kúgv.
 the.farmer.DAT was sold a cow (Barnes 1986:35–36)

(ii) *Faroese*

- a. Politiið steðgaði **honum**.
 the.police stopped him.DAT
- b. **Hann** varð steðgaður (av politinum).
 he.NOM was stopped (by the.police) (Höskuldur Práinsson et al. 2012:269)

In existential infinitivals, structural accusative case is preserved in Icelandic, see (iii), but not in Faroese, see (iv).

(iii) *Icelandic*

- Enga aðra hjálp var að fá.
 no.ACC other.ACC help was to get

(iv) *Faroese*

- Studningur var eingin at fáa.
 support.NOM was none.NOM to get

Syntactic accounts have been given for this construction in Icelandic (see especially H.Á. Sigurðsson 1989, 2006 and Wood 2015) but as far as I know, no syntactic analysis has been discussed for the equivalent construction in Faroese. I do not propose a syntactic analysis of the construction but point out important differences between Icelandic and Faroese in this regard and discuss a few properties regarding its syntax that need to be studied in much more detail.

Einar Freyr Sigurðsson

Málvísindastofnun Háskóla Íslands

IS-101 Reykjavík

einasig@hi.is